

tak). A könyv alapkoncepciója, feltevése: minden nemzet megismerhető a maga futball-hagyományáról („Mindenesetre úgy fogok tenni, mintha igaznak tartanám, hogy egy ország megismerhető a futballjáról. A klisék, a közhelyek valóban fölismerhetők”); a magyar ún. „csúnya beszéd” leleményes képalkotása legalább annyira része a játéknak, mint a bíró vagy a kapufa.

A szöveg finom eleganciával mutatja az utat, a Tandorítól Puskásig, vagy a Thomas Manntól Vargazoliig (sic!) oda-vissza tartó játékeret. „Puskás az első posztmodern, Puskás, aki nincs is, csak a róla szóló elképzelések vannak, a tiszta lap, amelyre bárki bármit írhat, a népmesei hős, aki helyettünk győz.” A könyv tehát irodalomtörténeti ajánlat is (a bíró mint irodalmár képet most nem elemzém behatóbban). Tézis és konklúzió: a kötény (vagy németül *Tunnel-Trick*) az a poétikai alakzat...

KOVÁCS PÉTER

(Magvető Kiadó, Budapest, 2006,
148 oldal, 1990 Ft)

HÁY JÁNOS:

Házasságon innen és túl

Háy János új könyve nem súlyos könyv. De nagyon mély. Címéhez

híven témája a házasság, a partnerkapcsolat, a szakítás, a válás, a gyerek. Ezek persze csupán az elsődleges témák. Van egy másik, fajsúlyosabb problémagócokat fejtegető témakör is a novellák mögött: korunk kapcsolati értékválsága. Háy János egyik rétegben sem mond újat. Az emberek szerelmesek lesznek és házasodnak, e kettőt gyakran egymástól függetlenül teszik, megcsalnak és megcsaltnak, gyűlölnék, megöregszenek, meghalnak. Ezt tudtuk. Másfelől: az emberek önzők, felszínesek, önhazugok vagy csak úgy hazugok, előjel nélkül, gyengék, akaratosak, szomorúak, kétségbeesettek és magányosak. Ezt is tudtuk.

Miközben azonban Háy János részvétlenül objektív élettörténet-törédekeit olvassuk, ezek az evidenciák kínzó és eleven valósággá állnak össze a fejünkben, egyszersmind kényelmetlen önismereti tanulságokkal szolgálnak számunkra. Háy nem törekszik többre, mint hogy a mindennapi élet jól ismert urbánus díszletei közül kiragadjon a leginkább esszenciális figurákat, leginkább esszenciális értékrendjükkel és leginkább esszenciális mondataikkal, gondolataikkal. „Leginkább esszenciális” helyett azt is mondhatnánk persze, hogy legbanálisabb. Amivel egyszersmind azt is mondjuk: a legvalódibb, legáltalánosabb, legjellemzőbb. Háy szereplőinek nincsenek neveik sem, a szerző úgy emle-

geti őket, hogy „a férfi”, „a nő”, „a lány”, „a fiú”, „az anya”, „az apa” stb. Elbeszélésmódjára jellemző a függő beszéd folyamatos és halovány feszültséget teremtő alkalmazása, amely a teljes érzelm- és ítéletmentes írói behelyezkedés eszköze.

A *Házasságon innen és túl* témái sokban hasonlítanak a virágkorát élő szingli-irodaloméihez, Háy könyve mégsem női könyv, hanem egy olyan könyv, melyet egy olykor női, olykor férfi nézőpontot választó, semleges nemű író ír nőknek és férfiaknak.

A férfiak itt nem disznók, nem „csak azt akarják”, nem csak a sport meg a szilikondús kebelcsodák meg a kocsik érdeklik őket, nem önzők és nem nagyra nőtt gyerekek. A nők itt nem pénzéhesek, számítók, technikai analfabéták, rossz vezetők, érzelmi terroristák. A férfiak itt nem jellemóriások, görög istenek, erőt és nyugodtságot sugárzók, hősök, latin szeretők. A nők itt nem odaadók, mártírok, mintaanyák, tiszták, szépek, empátikusak. Illetve a nők is, férfiak is a fentiek közül mindegyik tulajdonsággal rendelkeznek. Magyarán: a nők nők, a férfiak pedig férfiak, és nem hülye tyúkok vagy mocskos disznók. Háy nem kegyelmez senki- nek sem. Ő csak megfigyel és leír. Ezeket a megfigyeléseket egymás mellé illeszti, és ebből lesz egy kötet, amely súlytalanságával együtt is mély

benyomást tesz ránk. Elrontja a kedvünket: mert őszinte és pontos. Háy nagyon is jól ismer bennünket, férfiakat és nőket, bennünket – embereket.

Novellái szelíd visszafogottsággal és kíméletlen éleslátással szembe- sítik az olvasót a kispolgár reflektá- latlan erkölcsével és életvitelével, élheteretlen emberi kapcsolataival, melyek az esetek nagyon nagy há- nyadában sorvadnak el az egzisztencia fenntartására, illetve az átgondo- latlan és primitív vágyak kielégítésé-

re való szüntelen törekvés közben. Mindezt úgy teszi, hogy az ember mégsem tudja letenni a könyvet, mégsem tudja azt monda- ni, hogy nem, ez sok, ennyi őszinteséget nem bírok el egyszerre. Ebben szerepe van az író gördülékeny, az élőbeszédet imitáló nyelve-

zetének, amely mentes mindenfajta modorosságtól, és magától értető- dően természetesnek hat. Háy ezt a nyelvezetet nem tömi tele argóval, obszcén kifejezésekkel, csak hogy „spontánnak” hasson, megelégszik azzal, hogy az élőbeszéd logikáját, ritmikáját, gondolati síkon indokolt tempóváltásait következetesen és gyakorlott kézzel alkalmazza.

Mindezeket tekintetbe véve él- vezetes és tartalmas olvasmány a *Házasságon innen és túl*, mely az új (lassan közép-) generáció sallang- mentes, egészen törekvő, történet-

mesélős, visszafogottan moralizáló irodalmának egyik legfrissebb és legizgalmasabb fejleménye.

FALVAI MÁTYÁS

(*Palatinus Kiadó, Budapest, 2006,*
240 oldal, 2800 forint)

BURUS JÁNOS BOTOND:

Pethő Marcit elhagyja az Isten

Burus János Botond mindössze huszonöt éves, mellesleg elsőkötetes novellista, mégis úgy ír, mint egy harmincnolc-negyvenes, s ez most nem csak annyit tesz, hogy írásművészete oly érett, mint egy két- vagy háromkötetesé (mondhatnék ugyan ennél többet vagy kevesebbet is, de aki nem vérbeli író, az öt kötet után sem tart ott, ahol most Burus), hanem azt is jelenti, hogy ennek a korosztálynak, a mai majd' negyvenéveseknek az élményvilága jelenítődik meg a novellákban.

Azt nem mondtam még, hogy BJB Csíkszeredában született, oly korban, amikor Szovátán csak pártvillák sorjáztek a fenyők között, amikor a gyergyószentmiklósi bútorgyár még „vascsavaros íróasztalokat” exportált a Szovjetunióba

(*Sanyika*), amikor a szakáll és a hosszú haj vörös posztó volt a hatalom szemében, s nemcsak az iskolából dobhatták ki ezért az embert, de útlevelet sem adtak neki. Amikor Temesvárig vonatoztak le a fiúk, s onnan a Dunán át kellett tempózni, lehetőleg a víz alatt... Vagy lehetett szökni még a kukoricatáblákon át is, éjszaka, csak hát a határőrök is félttek, „ha a szél megmozdított egy ágat, kilótték rá az egész tárat, az egész hely búzlótt, annyi volt a döglött kutya és a macska, nyúltetem is sok” (*Hatvanhat*). Csak hát ezekben az években az író még zsenge gyermekecske, nyolcéves csupán, amikor Szeredában kitör az 1989-es „forradalom” (a széttört autók, égő dossziék és portrék emlékének lenyomata meg is jelenik a *Sanyika* című novellában), s hogy mégis ilyen hangsúlyosan a harmincas éveik végét taposó fiúk „szólnak meg” itt a leginkább, az három dologra enged következtetni. Vagy arra, hogy BJB ezzel a korosztállyal korzózott a legtöb-

bet a szeredai Petőfi utcában, vagy arra, hogy apa és fia rajongva szeretik egymást, vagy arra, hogy csak a harmincasok élete hömpölygött úgy, az abszurditást bőven termő kor(ok)on keresztül, hogy ezeknek az életeknek a „hordalékait” az író saját jelenének érezhette. S innen már csak egy ugrás lenne eljutni ah-